

RAMAZAN'A GİRERKEN*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Ak-Televizyon izleyicileri ve Ak-Radyo dinleyenleri!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun... Cenâb-ı Hak Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri dünyada ve ahirette sizleri sevindirsın, aziz ve bahtiyar eylesin...

Bugünden sonra, bir dahaki cumaya gelmeden önce çok büyük bir olay ile karşılaşacağız. Ramazan ayı, on bir ayın sultanı Ramazan perşembe günü geliyor. Perşembe günü biz oruç tutmuş oluyoruz. Çarşamba gününden teravih namazını kılıp, çarşambayı perşembeye bağlayan gece de sahura kalkıp, perşembe günü oruçlu oluyoruz. Bir dahaki cumaya artık Ramazan ayının ilk cumasını kılmış olacağız. Allah sağlık afiyetle eriştirsın... Bu güzel aydan istifade etmeyi nasîb eylesin...

Tabii, Ramazan'dan önce ben bu konuşmayı yapmış olduğum için, "Acaba Ramazan'dan önce, ikaz ve ihtar bakımından değer taşıyan ne söyleyebilirim kardeşlerime?" diye düşündüm.

Bir kere, lütfen kardeşlerimiz Ramazan gelinceye kadar, Ramazan'la ilgili kitapları, veyahut hadis kitaplarında, fıkıh kitaplarında Ramazan'la ilgili bölümleri okusunlar, Ramazan'a hazırlıklı girmiş olsunlar. Bilerek, şuurlu ve incelikleri kavramış, öğrenmiş olarak girsinler.

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Çünkü insan bilerek yaptığı zaman, adabına, usûlüne, erkânına uyduğu zaman bu güzel aydan a'zamî istifadeyi yapar. Allah-u Teâlâ Hazretleri bütün ömrümüzü, bütün faaliyetlerimizi, âdâbına erkânına uygun, rızasına yönelik, rızasına kazanmaya vesile olacak mükemmellikte yapmayı cümlemize nasîb eylesin...

a. Rahmet ve Bereket Ayı

Tabii siz okuyacaksınız bu arada, Ramazan gelinceye kadar; bu güzel ayın ibadetleri nasıl olacaksa, incelikleri nelerse onları öğrenmeğe çalışacaksınız. Ben de bu münasebetle, bu sabahki cuma sohbetimde, size Ramazan'la ilgili üç hadis-i şerif okumak istiyorum.

Birinci hadis-i şerif şöyle:¹

أَنَّ رَسُولَ أَهْلِ صَلَّى أَهْلُهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمًا
وَحَضَرَ رَمَضَانَ: أَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرُ بَرَكَةٍ، يَغْشَاكُمْ
أَهْلُهُ فِيهِ، فَيُنزِلُ الرَّحْمَةَ، وَيَحُطُّ الْخَطَايَا بِكُمْ
مَالِكْتَهُ، فَأَدُّوا أَهْلًا مِنْ أَنْفُسِكُمْ خَيْرًا، فَإِنَّ
الشَّقِيَّ، مَنْ حُرِمَ وَيَسْتَجِيبُ فِيهِ الدُّعَاءُ، يَنْظُرُ
أَهْلًا تَعَالَى إِلَى تَنَافُسِكُمْ فِيهِ، وَيُبَاهِي فِيهِ رَحْمَةً
أَهْلًا عَزَّ وَجَلَّ

(الطبراني عن عبادة بن الصامت)

¹ Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.271, no:2238; Ubâde ibn-i Sâmit RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.749, no:23691, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.III, s.344, no:4783; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.I, s.158, no:255; Münzirî, *et-Tergîb*, c.II, s.60, no:1490.

(*Enne rasûla'llâhi SAS kâle yevmen ve hadara ramadân: Etâküm ramadânu şehru bereketin yağşâkümü'llâhu fîhi feyünzilü'r-rahmeh, ve yehuttu'l-hatâyâ, ve yestecîbü fîhi'd-duâ', yenzuru'llâhu tealâ ilâ tenâfûsiküm fîh, ve yübâhî biküm melâiketehû, feeddu'llâhe min enfûsiküm hayrâ, feinne'ş-şakıyye men hurime fîhi rahmete'llâhi azze ve celle) Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Hadis alimi Taberânî kitabında rivayet etmiş. Râvîleri güvenilir kimselerdir buyurmuş Ubâdetü'bnü Sâmit RA'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber Efendimiz SAS Ramazan geldiği zaman hitab etmiş, buyurmuş ki ümmetine:

(*Etâküm ramadân*) “Ramazan geldi.” Demek ki ilk günlerinde konuşmuş, geldi dediğine göre... Geliyor demiyor, gelmiş buyuruyor. Râvînin (ve *hadara ramadânü*) “Ramazan gelmişken” sözü de gösteriyor.

(Şehru bereketin) Ramazan nasıl bir ay?.. Bereket ayı... Yâni zamanın bereketlendiği, ibadetlerin sevaplarının bereketlendiği, evin bereketlendiği, sofraların bereketlendiği; dükkânların, kasaların, keselerin bereketlendiği ve her şeyin güzelleştiği bir mânevî, güzel zaman dilimi. Mübarek bir ay.

(*Yağşâkümü'llâhu fîhi*) “Bu ayın içinde Cenâb-ı Hak sizi kuşatır, gaşyeder, kaplar, örter.” *Gaşiye-yağşâ*, örtmek demek. (*Feyünzilü'r-rahmeh*) “Ve rahmetini indirir.” Cenâb-ı Hak kullarına teveccüh buyuruyor ve rahmetini indiriyor.

Tabii, Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine mazhar olmak çok büyük bir olay. Bu ayın hürmetine, bu zamanın bereketine bunu lütfediyor.

(*Ve yehuttu'l-hatâyâ*) *Hatta-yehuttu*, koymak demek. “Hatâları günahları affeder, bir kenara koyar, döker.” Yaprakların ağaçtan döküldüğü gibi, Cenâb-ı Hak kulu günahlardan pâk eder, temizler.

(*Ve yestecîbü fîhi'd-duâ'*) “Ve bu ayda duayı kabul eder.” O kadar ihtiyacımız var ki, o kadar çok şeylere muhtacız ki, o kadar çok dua etmeliyiz ki... Dua biliyorsunuz ibadettir, ibadetin hasıdır, özüdür, iliğidir. Çok şeylere dua etmemiz lâzım! Kendimize, ülkemize, çevremize, müslüman kardeşlerimize, yakınlarımıza, dostlarımıza, nâdânlara, yârânlara, bilene, bilmeyene, bilip cahillik edene; dost olup da kuyumuzu kazana, düşman olup da mezarımızı kazana karşı, yapılacak çok dua var. Dua da ibadet... Mühim olan tabii, duanın kabul olması... Cenâb-ı Hak bu ayda duayı kabul eder, oruçlunun duasını kabul eder. Ne kadar güzel bir fırsat doğuyor.

(*Yenzuru'llâhu teâlâ ilâ tenâfûsiküm fîh*) “Cenâb-ı Hak Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri bu ayda sizin gayretinize, ibadete şevkle koşuşmanıza, birbirinizden etkilenererek ibadet yarışına girişmenize nazar eyler. (*Ve yübâhî biküm melâiketehû*) Sizinle meleklerine öğünür.”

“—Bakın kullarıma!” diye artık ne buyurursa; “Bu kullarım şehvetlerini bıraktılar, yemeklerini bıraktılar, içmelerini bıraktılar. Benim rızam için, bilerek kendilerini bunlardan mahrum ediyorlar.”

Tabii bunun çok faydaları var. Orucun o kadar çok kıymeti, o kadar çok maddî ve sıhhî faydaları var ki, o kadar çok ailevî ve ictimâî faydaları var ki, o kadar çok bedenî, rûhî, aklî faydaları var ki, saya saya saatler geçer ama, faydalar bitmez. O kadar çok... Ama Cenâb-ı Hak gene bu oruç tutanların, bu oruçtaki gayretlerine, şevklerine, yarışlarına, birbirleriyle âdetâ sevap yarışına girişmelerine nazar eyler ve meleklerine öğünür. Öğer, iftihar eder, mübâhat eyler.

(Feeddu'llàhe min enfüsiküm hayrâ) “O halde siz de bu ayda Cenâb-ı Hakk’a karşı görevlerinizi yerine getiriniz! Siz de Allah’a karşı hayırlı ibadetler yaparak, hayırlı kulluk yaparak, kulluk borcunuzu edâ ediniz!” Çünkü Cenâb-ı Hak bu kadar lütfediyor, bu kadar rahmeyliyor, meleklerine övüyor... O halde siz de Cenâb-ı Hakk’a karşı kulluk vazifelerinizi edâ eyleyiniz, ödeyiniz. *Eddû*, ödeyiniz mânâsına...

Sonra buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:

(Feinne’ş-şakıyye men hurime fîhi rahmete’llâhi azze ve celle) Şimdi insanlar iki zümre... Allah’a mutî olup Allah yolunda yürüyen insanlar, bunlara *saîd* deniliyor. Saadet ehli ama, bizim anladığımız sevinme, mutluluk

mânâsına değil; Allah'ın istediği yolda yürüyen, sırât-ı müstakîmde yürüyen itaatli kullar demek. Saîd bu... Gerçekten de böyle hareket edince, dünya ve ahiret saadetine eriyor.

Onun için, böyle doğru yolda dosdoğru gidene *saîd* derler. Günahlara dalıp, âsî mücrim olanlara da *şakî* derler. Şakînin çoğulu *eşkiyâ* geliyor, saîdin çoğulu *süedâ* geliyor. *Saîd* saadet masdarından, *şakî* şekâvet masdarından.

Eğer bir kimse, bu ayda Cenâb-ı Hakk'a kulluk görevini güzel yapmıyorsa, o kimseye şakî diyoruz. (*Men hurime fîhi rahmete'llâhi azze ve celle*) “Pek aziz olan, son derece aziz, sonsuz derecede izzet sahibi, sonsuz celâl sahibi Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rahmetinden bir kimse bu ayda mahrum kalmışsa, işte o asıl şakîdir. Asıl şakî, asıl eşkiyâ, asıl şekâvet ehli, asıl bahtsız, asıl mücrim, bu aydan istifade edemeyendir.” buyuruyor.

Bu çok önemli... Bu aydan istifade etmeğe, bu ayda şakî sınıfından olmamağa gayret etmek lâzım!..

Tabii geçtiğimiz Şa'ban ayının on dördünü on beşine bağlayan gece, [Berat Gecesi] bir insanın saîd mi şakî mi olacağı belli oluyordu. O zaman asıl dua edecekti:

“—Aman yâ Rabbi, benim adımları şakîler defterine yazmışsan, sil oradan; saîdler defterine kaydet!.. Önümüzdeki Şa'ban'a kadar, ben sana âsî mücrim bir yıl geçirmeyeyim; sana itaatli, güzel bir ömür geçireyim...” diye dua edecekti.

Tabii Recebler geçiyor, Şa'banlar geçiyor, Regâibler geçiyor, Beratlar geçiyor; istifade eden ediyor, edemeyen edemiyor. "Ama asıl Ramazan'dan eli boş çıkıyorsa bir insan, işte Allah'ın rahmetine eremeyen o kişiler, asıl şakî onlardır." buyuruyor Peygamber SAS Efendimiz.

Onun için çok önem veriyorum, çok önemli olduğuna dikkatinizi çekmek istiyorum: Bu ayda mutlaka ve mutlaka Cenâb-ı Hakk'ın rahmetine ermek, rızasını kazanmak için çok büyük gayret göstermeliyiz.

b. Ümmet-i Muhammed'e Beş İkrâm

İkinci hadis-i şerifi Ahmed ibn-i Hanbel, Bezzar, Beyhakî, Ebü's-Şeyh ve İbn-i Hibban rivâyet etmiş. *Et-Tergîb*'de var, diğer kaynaklarda var. Ebû Hüreyre RA'dan rivayet olunmuş ki:²

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُعْطِيَتْ
أُمَّتِي خَمْسَ خِصَالٍ فِي رَمَضَانَ، لَمْ تُعْطَاهُنَّ أُمَّةٌ
قَبْلَهُمْ

² Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.292, no:7904; Beyhakî, *Şuabü'l- İman*, c.III, s.302, no:3602; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.445, no:8571; Tahavî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.VII, s.31, no:2553; İbn-i Abdi'l-Ber, *et-Temhîd*, c.XVI, s.153; Hâris, *Müsned*, c.I, s.498, no:316; Muhammed ibn-i Nasr el-Mervezî, *Kıyâm-ı Ramazan*, c.I, s.84, no:51; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Fadâilü Ramadân*, c.I, s.20, no:18; Heysemî, *Müsnedü'l-Hâris*, c.I, s.410, no:319; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.471, no:23708; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.III, s.341, no:4778; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.V, s.66, no:3751; Münzirî, *et-Tergîb*, c.II, s.55, no:1476.

(Kàle rasûlü'llàh SAS) Peygamber SAS buyurdu ki: “U’tiyet ümmetî hamse hısàlin fî ramadân) “Ümmetime Ramazan’da beş tane özellik, beş tane ikram, beş tane ilâhî lütuf bahşedildi. (Lem tu’tahünne ümmetün kablehüm) Daha önce geçmiş olan ümmetlere, daha önceki peygamberlere tâbî milletlere verilmemiş olan beş tane büyük, müstesnâ, hediye, ikram, bu ayda Ümmet-i Muhammed’e verildi. Peygamber Efendimiz’in ümmetine Cenâb-ı Hak verdi.”

خُلُوفٌ فَمِ الصَّائِمِ أَطِيبٌ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ

1.(Hulûfü femi’s-sàimi atyebu inda’llàhi min rîhi’l-misk) Oruçluyu Allah seviyor. Bir de oruçlu tabii ağzı boş olunca, fırçalamıyor da... Zâten macunla fırçalamak doğru değiloruçluyken. Misvaklanma da öğleye kadar olabiliyor. Misvakta macun filân yok, sadece dişin fırçalanması olayı var. Macunsuz fırçalama da misvaklanma gibi olabilir ama, macun olmaz oruçlu iken... Çünkü o bir maddedir, ağızdan içeriye lezzeti, tadı, damlası gittiği zaman oruç bozular. O olmaz. Ama öğleden sonra misvaklanmak da mekruh oluyor.

Ağız kuru olduğu için, boş olduğu için, bir şey yemediği için; oradaki bakterilerin faaliyetinden, maddelerin çözülmesinden, dişlerin arasındaki bulaşıklar, çıkamayan kalıntıların bozulmasından, ağızda bir koku, acılaşıma olur. Buna *halûf* deniliyor. Bir çeşit koku ama, nâhoş koku... İnsan yaklaşırsa, koku nâhoş... Nâhoş ama, bize göre tatsız bir koku

ama, “Cenâb-ı Hakk’ın indinde oruçlunun ağız kokusu, misk kokusundan daha hoştur, daha güzeldir.” Yâni, Cenâb-ı Hak onu güzel kabul ediyor ve güzel olarak değerlendiriyor. Oruçlunun ağızının o çirkin kokusunu seviyor. O oruçtan dolayı olmuş bir durum olduğu için, Cenâb-ı Hakk’ın indinde o koku misk kokusundan daha kıymetli bir koku oluyor.

Halbuki İslâm dini temizliği emrediyor, tırnakları kesmeyi, kılları izale etmeyi, koltukaltlarını temizlemeyi, sünnet olmayı emrediyor. Yıkanmayı, guslü emrediyor, abdest almayı emrediyor. Güzel koku sürmek sünnet; Peygamber Efendimiz sürdüğü için, biz de güzel kokuları sürüyoruz. Yıkıyoruz, taranıyoruz, donanıyoruz. Melekler güzel kokuyu seviyor, camiye giderken güzel kokular sürünmek lâzım!.. Ama oruçlunun ağızının o kokusu, Allah indinde misk kokusundan daha kıymetli...

Bu bir pâyeye, bir özellik... Bizim ümmetimize Cenâb-ı Hakk’ın verdiği, Peygamber Efendimiz bildiriyor.

Sonra:

وَتَسْتَغْفِرُ لَهُمُ الْحَيَّانُ حَتَّى يُفْطِرُوا

2. (Ve testağfirû lehümü’l-hîtânü hattâ yuftırû)
“Bu ayda oruç tutan Ümmet-i Muhammed’in âbidlerine, oruçlularına denizdeki balıklar tevbe ve istiğfar ederler.”

Niye denizdeki balıklar buyurmuş Peygamber SAS Efendimiz?.. Biz karada yaşıyoruz, toprakta yaşıyoruz. Bizden uzakta, ayrı bir alem olan deniz-derya alemindeki balıkların, bizimle doğrudan doğruya bir menfaat ilişkisi de yok... Hani çevremizdeki kuzu, koyun, tavuk, horoz gibi hayvanlara bakıyoruz, saman veriyoruz, dane veriyoruz, besliyoruz... Öyle bir durum da yok. Ama denizdeki balıklar bile, “Affet yâ Rabbi bu oruçluları!” diye dua eder.

Bu bir özellik... Yâni sudaki balıklar bile bizi sevmeye başlıyor, bizim tarafımızdan oluyor ve bizim için Cenâb-ı Hak’tan afv ü mağfiret diliyor.

“—E peki, havadaki kuşlar, başka mahlûklar?..”

Allahu a’lem, burada “Bütün varlıklar oruçluya dua ediyor, hattâ denizdeki balıklar bile...” gibi bir mânâ olmalı. İftar edinceye kadar oruçluya, “Affet yâ Rabbi bunu!” diye dua eder. Melekler de dua eder, balıklar da dua eder... Her şey oruçluyu seviyor.

وَيَزِينُ أَهْلَ عَزَّ وَجَلَّ كُلَّ يَوْمٍ جَنَّتَهُ، ثُمَّ يَقُولُ:
يُوشِكُ عِبَادِي الصَّالِحُونَ أَنْ يُلْقُوا عَنْهُمْ الْمَوْنَةَ،
وَيَصِيرُوا إِلَيْكَ،

3.(Ve yüzeyyinu’llâhu azze ve celle külle yevmin cennetehû) “Ve pek aziz ve pek celîl olan Cenâb-ı Hak Teâlâ Hazretleri, her gün

cenneti süsler.” Ramazan dolayısıyla, ilâhî lütuflarıyla, zâten güzeller güzeli olan cenneti, kim bilir ne türlü güzelliklerle ayrıca Ramazan bereketine süsler.

(Sümme yekül) Sonra buyurur ki: (Yûşikü ibâdiye’s-sâlihûne en yülkü anhümü’l-meûnete ve yasîrû ileyki) “Muhtemeldir ki, sâlih kullarım, belki dünya meşakkatleri üzerlerinden alınır da, belki sana gelirler de ey cennetim!” diye, Allah’ın emriyle cennet oruçlular için süslenir. Cenâb-ı Hak, belki sâlih kullarım gelirler diye cennetini süsler.

Tabii sâlih kullarından Ramazan içinde vefat edenler de olur, Ramazan’dan sonrakiler de olur. Ama o cennetin salih kullar için süslendiği, Allah tarafından tezyin edildiği; özel ikramlarla, Ramazan’a mahsus güzelliklerle güzelleştirildiği belirtiliyor.

Sonra:

وَيَصِفُ فِيهِ مَرَدَةُ الشَّيَاطِينِ، فَالْ يَخْلُصُوا فِيهِ إِلَى
مَا كَانُوا خُلُصُونَ إِلَيْهِ فِي غَيْرِهِ

4.(Ve tusaffedü fîhi meredetü’ş-şeyâtîn)
“Şeytanların reisleri, azılları, azgınları, şiddetlileri zincirlere vurulur Ramazanda...”
Serbest olsalar, ne muzırlıklar yapacaklar. Onlar böyle zincirlere, bukağılara, halkalara, kelepçelere vurulur, bağlanır.

(*Felâ yahlüsù fîhi ilâ mâ kânû yahlusùne ileyhi fî gayrihî*) “Başka aylarda yapabildikleri şeytanlıkları, insanlara musallat olup da yaptıkları ayartmaları, kandırmaları bu ayda yapamazlar. Bağlandıkları için, zincirlere, demirlere, halkalara elleri, ayakları, âzâları bend edildikleri için, başka aylarda yaptıkları faaliyetleri yapmağa imkân bulamazlar şeytanlar. Yâni şer tarafı da durduruluyor. Artık daha kolay ibadet yapmak imkânı da çıkmış oluyor.

وَيُغْفِرُ لَهُمْ فِي آخِرِ لَيْلِهِ

5.(*Ve yuğferu lehüm fî âhiri leylihî*) “Ve Ramazanın son gecesinde, oruçlular mağfiret olunur.” dedi Peygamber Efendimiz.

Beş husus saydı: Birisi ağız kokusu Allah indinde misk kokusundan daha hoş gelmesi... Birisi balıkların bile, iftar edinceye kadar oruç tutanlar için tevbe ve istiğfar etmesi... Yakında kullarım gelir diye; dünya meşakkatleri üzerlerinden kaldırılır da gelirler, kavuşurlar diye cennetin bezenmesi, süslenmesi... Sonra şeytanların azılılarının, ileri gelenlerinin bağlanması, diğer aylardaki serbestliklerinin ellerinden alınması; diğer ayda yapabildiklerini bu ayda yapamamaları... Son gecede de bağışlanmaları... Beş tane.

Şimdi bu son gece meselesinde sahabe-i kiramdan sormuşlar:

قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَمْ هِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ؟ قَالَ: أَلَمْ
وَلَكِنَّ الْعَامِلَ إِنَّمَا يُوفَّى أَجْرَهُ إِذَا قَضَى عَمَلَهُ

(Kile: Yâ rasûla'llâh, e hiye leyletü'l-kadr?)
“Yâ Rasûlallah! Bu son gece Kadir Gecesi mi ki
mağfiret olunuyor kullar?”

(Kàle: Lâ) Peygamber Efendimiz buyurdu ki:
“Hayır! (Ve lâkinne'l-àmile innemâ yüveffâ
ecruhû izâ kadà amelehû.) Kadir Gecesi değil
ama, bir işçi bir işte çalıştığı zaman, ecrini işini
bitirdiği zaman alır. Ramazan'ın da son günü,
artık oruç bitti, ertesi gün bayram namazı
kılınacak; ibadet edenlere sanki para kazanmak
için çalışan işçiler gibi, ücretliler gibi; nasıl
onlar iş bittiği zaman paralarını alırlarsa, onun
gibi.”

Alnındaki teri daha kurumadan işçiye akşam
ücretini vermek, Efendimiz'in tavsiyesi.
Önceden de konuşmak lâzım:

“—Bak sen şu işleri yapacaksın, ben sana şu
kadar para vermek istiyorum, verebilirim,
razı mısın?..

“—Razıyım!”

“—Buyur başla!..”

Önceden parayı tayin edecek, akşamleyin
de alnındaki ter kurumadan, “Al kardeşim
konuştuğumuz ücreti!” diyecek.

“Böyle ücreti çalışan işçinin akşam hemen aldığı
gibi, Ramazan da biter bitmez, son gecede
Cenâb-ı Hak onları bağışlar.” buyuruyor. İşçinin

alnını teri kurumadan, ücretinin verilmesine teşbih eyliyor. Ne kadar mübarek bir ay olduğunu gösteren hadîs-i şerifler...

c. Bir Gün Orucun Telâfîsi

Şimdi bir de işin öbür tarafını düşünelim. İbadet edenler bu sevapları alıyorlar da, ibadet etmezse ne olacak?.. Bir nebze de onu gösteren bir hadis-i şerifi seçtim size. Ebû Hüreyre RA'dan rivayet olunmuş, Ahmed ibn-i Hanbel, Tirmizî, Ebû Dâvud, İbn-i Mâce, Dârimî, Buhârî, Mişkât ve bazı kitaplarda var bu hadis-i şerif. Hep, mümkün olduğu kadar, hiç itiraz vâki olamayacak sağlam rivayetleri size söylemek istiyorum ki, yanlışlık olmasın diye.

Şimdi bu sabahki sohbetimin sonuncu hadis-i şerifi. “Peygamber Efendimiz buyurdu ki:” diyor Ebû Hüreyre RA:³

---

³ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.682, *Savm* 36/29; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.101, no:723; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.18, no:1714; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.II, s.211, no:31;

Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.244, no:3278; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.VIII, s.462, no:4578; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.569, no:5785; Ebû Hüreyre RA'dan.

Lafız farkıyla: Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.729, no:2396; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.534, no:1671; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.470, no:10082; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.238, no:1987; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.331, no:2540; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.IV, s.198, no:7475; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.II, s.347, no:9784; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.318, no:3654; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.228, no:7854; İshak ibn-i Râhoveyh, *Müsned*, c.I, s.296, no:273; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.494, no:23796; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XX, s.31, no:21415; Münzirî, *et-Tergîb*, c.II, s.65, no:1509.

مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ رَمَضَانَ، مِنْ غَيْرِ رُخْصَةٍ وَالْ

مَرَضٍ، لَمْ يَقْضِهِ صِيَامُ الدَّهْرِ كُلِّهِ وَإِنْ صَامَهُ

(ت. د. ن. ه. خز. ق. عن أبي هريرة)

(Men eftara yevmen min ramadàn, min gayri ruhsatin ve lâ maradin, lem yukdihî savmi'd-dehri küllihî ve in sàmehû.) Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

“Bir insan, Ramazan’ın bir gününde oruç tutamasa, yemek yese...” Buradaki *eftara* sözü; bazen akşamleyin orucu bozmak için iftar sofrasında iftar etmek mânâsına gelir, bazen da orucu tutmamak mânâsına gelir. Burada bir gün iftar ederse diyor, bir gün Ramazan orucunu tutmazsa demek.

“Bir kimse Ramazan orucundan bir gün tutmazsa; (*min gayri ruhsatin ve lâ maradin*) bir ruhsat olmaksızın veya hastalık filân olmadan bir gün tutmazsa...”

Ruhsat nedir... Bir insan seyahate çıkmışsa, seyahatte orucu tutmamasına ruhsat var, müsaade var. Çünkü seyahat meşakkatlidir, sıkıntılıdır; dinçlik lâzım! Oruç tuttuğu zaman bayılacak, serilecek, gidemeyecek. Yolculuk ciddî bir iş... Şimdi kolaylaştı ama, ne kadar kolaylaşsa, gene de çeşit çeşit zorlukları oluyor. Yolculuk zor.

Şimdi bu zorluğa karşı, seferde olan, seferî olan, yolcu olan, Ramazanın içinde bile olsa,

tutmamaya ruhsat sahibi oluyor. Allah ona ruhsat vermiş. Ama tutarsa, tabii daha iyi olur da, tutamayacak, veya sahura kalkamadı, başka zorluklar var; ruhsat var, tamam... Ya da hasta, yatakta, tutamadı; tutamaz, tamam.

Böyle bir ruhsat olmadan, bir hastalık bahis konusu olmadan, bir gün oruç tutmadı beyefendi...

“—İşte bugün tutamayacağım!”

“—Ramazan...”

“—Ramazan ama, tutamayacağım, sonra tutarım.”

Tutamadı. Ramazan orucu vaktinde tutulmazsa, biliyorsunuz kaza edilecek. Yâni borç kalıyor. Günü geçti, bitmez. Tutulmadığı zaman da, ileride gününe gün tutulması lâzım gelir. Kılınmayan namazlar da öyledir. Bir namaz kılınmadığı zaman, silinmez. Bir zaman gelecek, ille onu ödeyecek hayatında... Hayatında ödemezse, ahirette çok büyük cezalarla gene ödeyecek. Yâni ödememek diye bir şey yok; ama çok şiddetli cezalarla, çok korkunç sahnelerde, çok fecî şekilde olacak.

Onun için en iyisi, en akıllıcası, ibadetleri vaktinde yapmak, kazaya bırakmamak, sonradan ödenme durumuna bırakmamak...

Sonra *savm-ı dehr* tutsa... *Savm-ı dehr* ne demek?.. Bir insanın senenin bütün günlerini hiç aksatmadan oruç tutması demek... Yâni, eğer bir insan bütün sene oruç tutarsa, ona

savm-ı dehr denir. Tabii bu mekruhtur, uygun görülmemiştir. Çünkü artık, o zaman orucun anlamı kalmaz, oruca alışır vücut...

Bir gün tutup, bir gün tutmamak; Dâvud AS öyle yaparmış, ona *savm-ı Dâvûdî* deniliyor. Ramazanın dışında da insanların, Peygamber Efendimiz'in tavsiye ettiği çeşitli oruçlar tutma imkânları var. Dâvud AS bir gün tutar, bir gün tutmazmış. Senenin yarısı, 177 gün oruç tutuyor meselâ... Öyle değil de, bütün sene oruç tutmuş olsa bile bir insan, onu karşılayamaz. Kaçan kaçtı mı, onu telâfi etmenin imkânı yok.

Yanlış hatırlamıyorsam, evliyâullah fakih alimlerden bir tanesi, bir vakit namazına camiye yetişemiyor da... Evde kılınan namaz ile, camide kılınan namaz arasında 27 derece fark var. 27 kat daha fazla camide namaz kılmak... Eğer cuma namazı kılınan bir büyük camide gider kılsa, o zaman 50 kat sevap... Bunları muhtelif vesilelerle, sohbetlerimde sizlere hep anlatmıştım.

Kılamamış, cemaate yetişememiş, evinde 27 defa o namazı kılmış. Meselâ, diyelim ki öğle namazına gitti, namazı kılmışlar, kaçırdı. Eyvah... 27 defa o namazı kılmış. Evet camide namaz kılmak, evde kılmaktan 27 kat daha sevaplı ama; sonra rüyada görmüş ki, kendisi atlı, bir takım atlılar var, yarışıyor... Ama ne kadar yarışmışsa, geçememiş.

Demişler ki:

“—Bu öndekiler cemaatle namaz kılanlar; evde 27 defa kılarak sen de yetişmeğe çalışıyorsun ama bak onlara yetişemiyorsun!”

Yâni, yine de yetişilmiyor. Onun için ibadetleri vaktinde yapmak lâzım!

Şimdi aziz ve muhterem kardeşlerim, Allah cümlemize sıhhat afiyet versin... Meselâ bende de, benim tanıdığım bazı kardeşlerimde de bazı rahatsızlıklar var. Şimdi bazıları bu rahatsızlıkları, şöyle küçük bir işaret gördüler mi, birilerinden duydular mı, bahane edip orucu tutmamak tarafına kayıyorlar. Halbuki, böyle sevaplı şeyleri aşk ile, şevk ile yapmağa çalışmak lâzım!.. Bahane arayıp kaçmağa çalışıyor.

Bir kere bu zihniyet yanlış... İbadetleri sevmek lâzım! Mükâfâtlarını niçin söylüyoruz?.. Bu kadar güzel ibadetler sevilsin diye, seve seve yapılsın diye... Aşk ile, şevk ile yapıldı mı, mükâfâtı var. İstemeye istemeye yapıldı mı, olmaz.

Münafıklar için buyuruyor ki Cenâb-ı Hak:

وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالِي

(النساء: ١٤٣)

(*Ve izâ kâmû ile's-salâti kâmû kûsâlâ*)
“Namaza kalktıkları zaman, ezana, camiye geldikleri zaman, yerlerinden kalktıkları zaman tembellenene tembellenene kalkarlar.” (Nisâ, 4/142)

Neden?.. Münafık, dinin tadına varamamış, imanı çürük, nefsi kuvvetli, zihniyeti bozuk, kalbi kasvetli, paslı; onun için anlayamıyor. Halbuki Peygamber Efendimiz namaz için, “Gözümün bebeği, gözümün nuru...” diyor:⁴

قَرَّةٌ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ

(*Kurretü aynî fi's-salâh*) “Gözümün şenliği namazda...” buyuruyor.

Namazı sevemiyorsa bir insan, namazı zor kılıyorsa; demek ki hastalık var... Hastalık var ki, sevemiyor. Hani bazen insan hasta oluyor da, en güzel tatlıyı çıkartıyorsunuz, ikram ediyorsunuz;

“—Hiç tadını alamadım, herhalde hasta olduğumdan ağzım acı!” diyor.

Hasta oldu mu bir insan, güzel ibadetlerin tadını, zevkini alamıyor, kaçmağa çalışıyor. Öyle olmamalı! Bir kere ibadetleri sevmeğe çalışmalı...

---

⁴ Neseî, *Sünen*, c.VII, s.61, no:3939; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.128, no:12315; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.174, no:2676; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.241, no:5203; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.199, no:3482; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.78, no:13232; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.280, no:8887; İbn-i Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, c.I, s.398; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.371, no:6812; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.303; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.III, s.135, no:1234; Ukaylî, *Duafâ*, c.II, s.160, no:666; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LX, s.454; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.143, no:2733; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.449, no:18912, 18913; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.73, no:1089; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.IX, s.496, no:8916.

Sevmeyen kim?.. İnsanın içinde ikinci bir varlık... “Bir ben vardır bende benden içeri” dediği gibi Yunus’un. İnsanın içinde nefsi var. Nefsi sevmez.

Şeytan nefsi kışkırtır:

“–Boş ver!” der, “Yapma!” der.

Şimdi bu oruç Allah’ın çok sevdiği bir ibadet olduğundan, sevabını da Cenâb-ı Hak vereceğinden, kat kat vereceğinden;

إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

(الزمر: ١٠)

(*Innemâ yüveffe’s-sâbirûne ecrâhüm bi-gayri hisâb*) [Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir.] (Zümer, 39/10) Sabredenlere mükâfatları hesapsız miktarda çok verileceğinden; şeytan tabii Ademoğlunun, biz insanların Allah’ın rızasını kazanıp cennete girmesini istemiyor. Faaliyeti o, işi o...

Şimdi, iyi bir şeyi yaptırmamak ana hedeflerinden birisi... Şeytan insana iyi bir şeyi yaptırmak istemez, yaptırmamağa çalışır. İlle yapacaksa, bozuk yaptırmamağa çalışır, tehir ettirmeğe çalışır, sevabını kaçırttırmağa çalışır... O ibadetin afetleri neyse; riya, gösteriş, ucub vs. onların birisine ulaştırmağa çalışır.

Orucu da tutturmamağa çalışabilir. Sevgili izleyiciler vedinleyiciler, aman şeytanın oyununa gelmeyin! Oruç tutunca insan sıhhat kazanır. Çok ağır şeker hastası, talebem var,

hoca kardeş, iğne ile duruyor. Ona göre ayarını yapıyor, iğnesini yapıyor, yine orucunu tutuyor. Kaç senedir tutuyor, gözümün önünde tutuyor. Olur. Doktorlar, “Tutmayabilirsin, hastasın.” dediği zaman, hemen o bahaneyi değerlendirip ibadetten kaçmamak lâzım!..

Bir de doktorundan doktoruna fark var. Bazı doktor imanı olmadığı için, önemsemediği için, günah olan şeyi bile tavsiye edebiliyor. Bir de diyor ki:

“—Sen onu yap, günahı varsa benim!”

Bu söz yeni bir söz değil. “Siz günahı işleyin, vebalini bizi yüklenelim!” demişler. Kur’an-ı Kerim’de, eski kâfirlerin de böyle dedikleri yazılı.

“—Ne olacak, ötekisinin günahını yüklenir mi?..”

Hayır, onun günahı yine ona kalır, ama bu onun günahını yüklenmek teklifinde bulunduğu için, onun günahı kadar günah buna ayrıca yüklenir. Böyle bir söz, çok tehlikeli bir söz... Çünkü başkasının işlediği bir günahın, hem onun üstünden yük gibi alınması mümkün değildir, o onda yine kalır; hem de bir misli de böyle bir sözü sarf edene verilir.

Şimdi bazıları diyor ki:

“—İçki iç canlanırsın... Kanyak iç, dinçlik gelir. Flört et, ruhsal sıkıntıların geçer. Oruç tutma, aman şöyle olursun!.. Aman parayı verme, fakir düşersin!..”

İslâm öyle demiyor. İslâm;

“—Sadaka ver, zekât ver, hayır ver Allah kat kat fazlasını verir.” diyor.

Peygamber Efendimiz:

“—Vallâhi zekâtтан, sadaka vermekten insanın malı azalmaz.” diyor.

İşte o, Peygamberâne bir söz! İlâhî hikmetleri bilen salâhiyetli kimse öyle söylüyor. Dünya gözüyle baktığın zaman öyle değil ama, o doğru...

“—Oruç tutma hasta olursun...”

Hayır; oruç tut, sıhhat bulursun!.. Birçok hastalıkların şifası oruçtadır. Zekâtını ver, malın artar, korunur. Evin zelzelede yıkılmaz, çoluk çocuğun hayırlı olur. Gam, keder, üzüntü gelmez. Az sadaka çok belâyı def eder. Bunları büyüklerimiz söylemişler

Yâni, bir ilâhî mü'min mantığı var; bir de münkirin inançsızın, azılı dinsizin, dünyaya tapan, sadece dünyayı düşünen insanların mantığı var; maddeci mantık, materyalist, ateist mantık... Tabii bu ikisi birbirine zıt, imtihan burada... Birisinde görünmüyor, “Allah şunları şunları verecek!” deniliyor. Mâneviyat gözüyle, basîreti açık olan görüyor da; deneyen de o güzel sonuçları elde ediyor da, ilk başta acaba diyenler de, cayanlar da olabiliyor.

Onun için, aziz ve muhterem kardeşlerim, bir gün bile kaçırmamağa gayret edin Ramazan'dan! Çünkü bir gününün bile telâfisi, bir sene oruç tutsanız mümkün olmayacak. Oruçları güzelce tatalım!

Ama kitapları okuyalım! Bakın üç tane okudum, ne kadar kıymetli bilgiler var. Daha başka elinizdeki, kütüphanenizdeki hadis kitaplarının Ramazan bölümlerini okuyun! Tefsir kitaplarının, fıkıh kitaplarının o bölümlerini okuyun! Bakın ne kadar daha incelikler var bilmediğiniz, unuttuğunuz, öğrendiğiniz zaman sevineceğiniz.

Öğrenin ve ibadetleri güzel yapmağa çalışın! Şu Ramazan, sebab-i fevz ü felâhınız olsun, necâtınıza sebep olsun... Cenâb-ı Hak'ın rahmetine erenlerden olun, süedâdan olun!

İki cihanda da Cenâb-ı Hak aziz ve bahtiyar eylesin... Yüzünüzü güldürsün, sevindirsin cümlelerinizi... Bizi de duadan unutmayın!..

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

03. 12. 1999 - AVUSTRALYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

